

Politični pregled.

Deželni zbori. — Pred velikonočno zasedanje deželnih zborov poteklo, je v kolikor se da doslej presoditi, še dosti mirno. Dalmatinski deželni zbor je svoje delovanje že končal. Naivnejši sklep je, naj se pri vsih državnih uradih v Dalmaciji uvede hrvaški notranji uradni jezik. Vlada je zasedanju zategadelj naredila hitro konec, ker se je kazalo, da pridejo na razpravo državno-pravna vprašanja. V Štajerskem in Koroškem deželnem zboru so Nemci izačeli akcijo v to da, naj bi deželni zbori protestovali proti porabi § 14 s posebnim ozirom na nagodbo. Po veliki noči razvije se gotovo živahnije gibanje v deželnih zastopih posebno v češkem. Zadnja serija deželnih zborov se snide takoj po veliki noči. To so deželni zbori Tirolski, Goriški, Tržaški in Isterski, kateri vsi delajo vladi že sedaj sila preglavice.

Budget vojne oprave za leto 1900, — kateri se predloži delegacijama še tekom letošnjega leta, je zopet tako zasolen, da so ga lahko veseli davkoplačevalci. Potrebščina za armado znaša za celih 23,000.000 več kakor za letošnje leto. Vojna uprava hoče s tem zneskom zboljšati častniške plače, katere so posebno v nižjih razredih izboljšanja resnično potrebne. Povrh hoče vojna uprava pomnožiti stalno vojsko za 2500 mož. Tudi za mornarico se zahtevajo velike svote in to v obliki izrednih in naknadnih kreditov, to pa menda zategadelj, ker so se Madjari lansko leto jako odločno izrekli proti vsaki pomnožitvi naše mornarice, kakor se vidi si zna vojna uprava vedno pomagati.

Nemške stranke med seboj. — Odkar je vlada koncipirala načrt jezikovnega zakona, katerega namerava za Češko uveljaviti z znanim § 14, začela se je med nemškimi strankami nekako klanje. Nemški liberalci bi prav radi sprejeli vladni načrt, a se boje nacionalecev in še bolj radikalcev. Jediní Lippert, bivši namestnik deželnega maršala češkega in sedaj iz političnega življenja pregnani štacunar, je tako možat in odkritosrčen, da se je očitno izrekel za vladni načrt. Drugi ga pa odklanjajo vsi, in ker je sestavljen točno po nemških postulatih, so nemško liberalni veleposestniki na Češkem si iz zadrege pomagali s tem, da so izjavili, da tega načrta le od sedanjega ministerstva ne marajo. In tako se vtegne zgoditi, da pojde tudi najnovejši načrt za rešitev jezikovnega vprašanja na Češkem v arhiv in se tamkaj pozabi.

Ogerska. — Poslanska zbornica funkcijonira tako, da si nova vlada bolje ne more želeti. Kar vlada zahteva, to ji parlament brez obotavljanja dovoli. Debate, ki se pri raznih predlogah razvijajo, so navadno samo lokalnega pomena, jedino pri razpravi o budgetnem provizoriju se je Štefan Tisza odločno zavzel za to, da naj ostanejo Madjari v boju med Slovani in Nemci v cislijtovski popolnoma nevtralni, to je veljavna izjava, le žal, kar neče vtihniti govorica, da je sedanji ogerski ministerski predsednik nasprotnega mnenja, in da za kulisami prav pridno intrigira proti Thunu in slovanski večini v državnem zboru.

Italija je začela veliko akcijo, da si pridobi neko pristanišče na Kitajskem. Italija je hoče vzeti v zakup, toda Kitajci so z zakupovanjem doživeli toliko neprijetnih presečenj, da o italijanski zahtevi neče ničesar slišati. Italija je vsled tega prišla v konflikt s Kitajsko, kateri je toliko nevarnejši, ker bi se v tej priliki zamoglo razviti celo kitajsko vprašanje, kar pač pomeni svetovno vojsko.

Španska. — Konečno je definitivno sklenjen mir mej Špansko in med Ameriko. Ker pogodbe ni hotela podpisati nobena vlada jo je podpisala kraljica regentinja. Kdor misli, da se je s tem začela doba mirnega razvoja Španske, živi v veliki zmoti, zdaj se je še le začelo rogoviljenje, in če bi verjeli poročilom različnih listov, bi morali biti vsak dan pripravljeni, da nastane karlistični punt.

Obrtnija.

Ohranitev rokodelstva.

(Dopis iz Nemčije.)

Drug nič manj nevaren nasprotnik rokodelstva je premenjena potrebščina občinstva. Potrebščine kupujočega občinstva so v čedalje večji meri take, da jih rokodelstvo v stari svoji obliki sploh ne more zadostovati, ali pa samo neprimerno visokimi stroški.

Teh momentov upliv kaže najboljše vedno bolj pojemajoče število samostojnih obrtnikov, katero poje manje znaša v dobi 13 let (od ljudskega številenja l. 1882. do naslednjega ljudskega številenja) absolutno $7\frac{1}{2}\%$, v primeri z naraščajočim številom prebivalstva, pa se je v tej isti dobi število samostojnih obrtnikov znižalo kar za celih 20 odstotkov. L. 1882. je bilo vseh samostojnih obrtnikov 1,551.000, v letu 1895. pa je znašalo 1,434.000.

Iz tega številenja izhaja pa še druga, javnosti vse premalo znana okolnost, da namreč v Nemčiji rokodelstvo nima več glavnega svojega sedeža v mestih, nego na kmetih, kjer se mu je manj bati konkurence velike industrije in velikih skladišč, ter je tako vse bolj postalo podeželni način pridobivanja in produciranja. Po številenju iz l. 1895. je več nego polovica vseh rokodelcev (52%) nastanjena na kmetih, in to procentno razmerje se utegne v prihodnjost še bolj premeniti v tem istem smislu. Najbrž bo v prihodnjem stoletju domena rokodelstva dežela zunaj mest, in se je Nemčija ozirala pri reformaciji rokodelskih razmer.

Propadanje rokodelstva v mestih in jednako v vseh strokah. Nekako elementarno je to propadanje v tekstilni in v kovinski stroki. Propad tekstilne industrije v obliki rokodelskega proizvodjanja (skalstvo, barvarstvo, vrvarstvo itd.) je tako hitro, da se je število samostojnih rokodelcev v 13 letih (1882—1895) skršilo za več nego polovico, nasprotno pa so obrtovanja kakor pekarska, mesarska, krovsko, dimnikarska itd. še prav močno napredovala.

II.

Pri pomožni akciji v korist rokodelstva je vedno in na vsak način uvaževati jeden moment, ta pomožna akcija se mora popolnoma in brezpogojno podrediti sedanjemu starju razvoja našega gospodarskega življenja, in se mora prilagoditi smeti tega razvoja. Zelo je čudno, kako sila težko pride javno mnenje do spoznanja nepobitne resnice, da se gospodarsko življenje razvija po nepremagljivih zakonih, katere človeška volja ne zamore prav čisto nič predrugačiti. V raznovrstnih nasvetih in reformacijskih akcijah je — največkrat nevede in nehote — izraženo mnenje, kakor da zamore človek celokupni socialni ustroj po svoji volji in poljubnosti preurediti in predrugačiti, da zamore vse to z dobro voljo tudi izvršiti, kar se mu zdi potrebno in umestno. Na drugi strani pa pride le po premaganju največjih težav do veljave

spoznanja, da je predpogoj vsaki reformi temeljito proučenje razvoja dotične gospodarske stroke in njega smeri, in da mora biti vsaka reforma zasnovana na natančnem spoznanju te razvojne smeri. Podvreči se kolikor mogoče brezpogojno razvojnim zakonom, je predpogoj vsacega večjega uspeha. To nikakor ne znači radikalnega postopanja. Prav nasprotno, kajti predrugačenje kulturnega in gospodarskega življenja se izvršuje povsod le sila počasno in v etapah in ne prenaša poskusov, kateri se preveč oddaljujejo od obstoječih razmer. Veliki koraki so samo tedaj na mestu, kadar je mnogo malih korakov v primernem času priredilo zanje polje.

V naši dobi je gospodarske uredbe značaj: obrtovanje v velikem slogu. Temu načinu produkcije se morajo več ali manj podrežati vsi drugi načini, ker produkcija v velikem slogu se zamore ponašati z najboljšimi uspehi in je v nekaterih važnih gospodarskih strokah jedino možni način proizvodnje. Ako naj rokodelstvo vspeva, se mora podvreči zakonu naše dobe, po katerem zakonu je produkcija v velikem slogu postala gospodovalni način proizvodnje. In ker tega posamezni rokodelci z malimi izjemami nikakor ne more, mu preostane samo jedna pot, to je združevanje.

Združenje rokodelcev mora zadobiti značaj produkcije na debelo. To je možno samo potem zadruga. Veliki problem rokodelskega vprašanja je, dobiti tako za drugo, katera pušča posameznemu rokodelcu njegovo samostojnost in ga zajedno dela sposobnega, pridobiti dosti kapitala, da vstvari na višini tehniške in trgovinske popolnosti stoječe podjetje. Naj to svojo trditev pojasnimo z vzgledom. Celo v velikih mestih se dogaja večkrat, da tekmujejo rokodelci z veleindustrijalci za prevzete večjih del. V takih slučajih se pokaže, da rokodelec za veleindustrijalcem sicer ne zaostaja v tehničnem oziru, pač pa v trgovinskem oziru. Navadno ni zmožen pregledati vse momente, katere je pri proračunanju vpoštovati; rokodelec ne zna izračunati, koliko bode imel stroškov in koliko sme zahtevati dobička, kar reprezentuje skupaj proračun, izkratka rokodelec ne zna trgovinske kalkulacije, on vedno vsako delo le povprek taksira. Zgodi se večkrat, da je rokodelec prevzel kako delo za nižjo ceno nego veleindustrijalec, ki vendar ceno dela, ali največkrat rokodelec ne pride niti do svojih stroškov in ima vsled tega občutno izgubo. Tudi pri večjih delih, ki se v naprej zagotove rokodelcem, in pri katerih rokodelcu ni treba konkurirati z veleindustrijalcem, navadno ne napravi rokodelec pravih proračuna, in vsled tega se je vkoreninilo mnenje, da rokodelec ne zna kalkulirati. Kalkulacija je pravo označilo podjetništva. Že s tem, da se rokodelec nauči kalkulirati, dobi širji pregled, se razvija njegova kupčijska bistroglednost, in si uglaadi pot, da vstopi mej podjetnike. Podjetništvo je v bistvu združenje tehničnega znanja s trgovinsko prevdarnostjo. Te poslednje dandanašnji rokodelec nima. Ako hoče živeti, mora pa zaslužiti. Rešitev rokodelskega stanu je zatorej mogoča samo potem za-

druge, za katero pa je mladi naraščaj v tehniškem in v trgovskem oziru šele vzgojiti.

Za povzdigo eksporta.

Uprav a tempo je naš minister za trgovino, ekselencia baron Dipauli, sezval raznih strokovnjakov na posvetovanje o vprašanju, kateremu vse druge države posvečajo vso pozornost svojo in ki se je le v nas popolnoma zanemarjalo do sedaj. To vprašanje je: izvažanje naših izdelkov v tuje dalnje kraje.

Uprav a tempo — smo rekli. Nikoli še niso evropske države tako tekmovali v pridobivanju tržišč v drugih daljnih krajih, nego se to godi sedaj par let sem. Vsaka si hoče zagotoviti čim večji delež na veliki svetovni trgovini. V ta namen si popolnjujejo svoja zastopništva na raznih točkah, važnih za trgovino, ustvarjajo nasebine, pošiljajo svoje vojne ladije, gledajo, da si pridobivajo ozemlja ali „v najem“, vse to, da si le množe zvezo med svojimi izdelovalci in odjemalci v dotičnih krajih, da povzdigajo svojo industrijo in odpirajo nova pota nje glavni zaveznici; veliki trgovini. Najlepši izgled temu tekmovanju imamo sedaj v Kitaju. Le v nas je vladalo do sedaj neodpustno in trebalo je, da je došel strogo konservativen mož, baron Dipauli, ki je pokazal nekaj zmisla zato življensko vprašanje in hoče podati potrebno vspodbujajo in vzdramiti interesovane kroge iz nesrečne letargije. Baron Dipauli je torej začel drezati, da bi tudi pri nas enkrat prišlo do primerne organizacije našega eksporta. S podporo odstrani države hoče pošiljati v daljne kraje trgovskih strokovnjakov, in vstvarili sinankatov, ki naj bi bili posredovalci za našo veliko trgovino. Izposlovati hoče tudi podpore od finančnih zavodov za financiranje tega podjetja.

Vemo, da je to šele začetek od začetka in da je daleč, daleč do sadu.

Kmetijstvo.

Kako zasajati sadno drevje.

Za povzdigo sadjarstva pričelo se je v poslednjih letih res živahno gibanje po vsem Kranjskem. Reči se sme, da toliko sadnega drevja, kolikor se ga danes posadi v enem samem letu, ni se ga posadilo prej niti v desetih letih skupaj, to je veselo dejstvo, in iz tega gre sklepati z gotovostjo, da se bode naše sadjarstvo povzdignilo v kratkem do gospodarsko jako pomenljivega razvoja. Nekaj je pa vendar, kar pri obilni zasaditvi sadnega drevja ni hvalevredno in kar bode zaželeni uspeh zelo zmanjšalo. To je napačno zasajanje sadnega drevja. Ako namreč strokovnjak opazuje, kako da se sadno drevje pri nas zasaja, se mora nehote izjaviti, iz tega dela ne bo nič uspeha.

Napake, katere se delajo pri zasajanju sadnega drevja in katere je odpraviti, so naslednje: